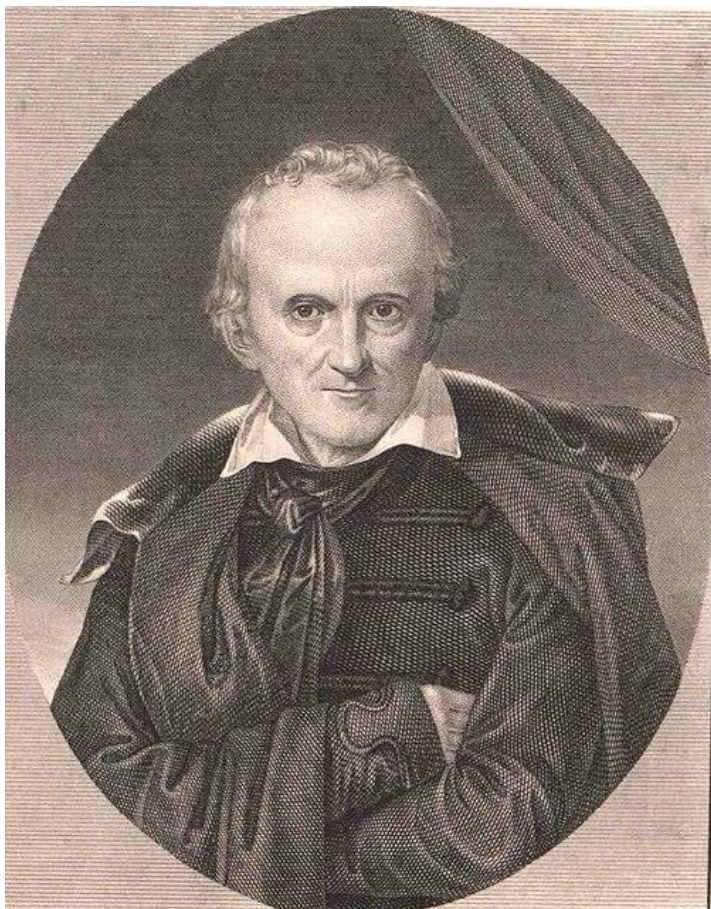

***Instigatori și mistificatori.
Imaginea răscoalei lui Horea în
beletristica maghiară din perioada 1784-
1820***

NAGY LEVENTE

Kálmány Ferenc,
*Erdélyi levelek-
Scrisori din Ardeal,*
1816

Zikecsinye cseo zicse,
Szorà misze kágye mie.
*Krèpe dráku gyenekász,
Jógye szorà nu malász.*

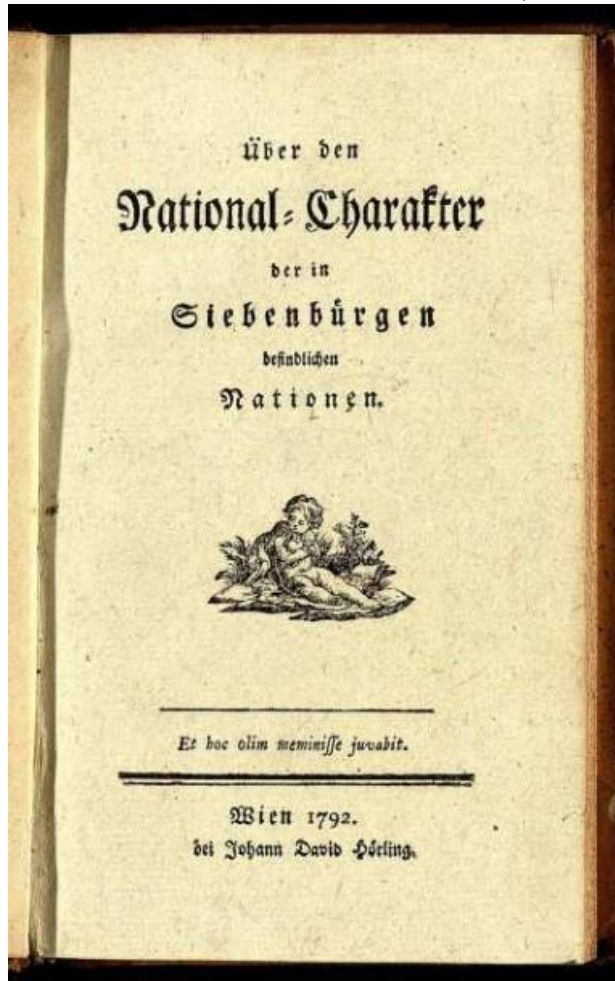
Akárki bár mit mondjon,
Engem illet a' húgom.
*Pukkanj, ördög, mérgedben,
Húgom én nem eresztem.*

Kazinczy despre români și despre aristocrația ardeleană

„Se spunea despre români, printre care locuiesc acum, că sunt obișnuiți cu jafuri și cu tâlhărie. Mă consider un om curajos, dar trebuie să vă mărturisesc că pe baza acestor vești m-a cuprins și pe mine frica când m-am pornit la drum. Acum însă mă plimb printre ei de parcă m-aș plimba acasă în munții Szkáros-ului între Kassa și Sátoraljaújhely. Oameni răi și buni sunt printre toate popoarele, și este mare noroc că atât sasul, șvabul cât și românul este în primul rând om și nu tâlhar. [...] La Biscaria [azi face parte din Simeria] m-am întâlnit cu mulți maghiari care-mi povesteau cum au fost salvați de către români de furia celor răsculați în timpul răzmeriței lui Horea în 1784.”

„De la nefericitul Zápolya până la Apafi cel demn și de compatimire și de toată urgia, afară numai de trei patru, ce mai făpturi fără conștiință, trândavi, setoși de sânge, și oameni de nimic au fost mai toți. Ci cât de nefericită ajunsese prin ei țara cea mai binecuvântată și acel popor plin de cel mai frumos foc. Toată aristocrația maghiară din Ardeal fiind înrudită cu acești principii, grofii, și baronii de azi nu sunt mai buni decât strămoșii lor, mai bine să-mi sece mâna decât să comit crima în contra patriei de a lădua acel spurcat patriotism al sălbaticilor mei maghiari.”

Loysch Imre, *Az Erdély Országi Oláh Nemzetség Eredetének, Szokasainak és egyéb Tulajdonságainak rövid leírása -- Scurta descriere a originii, a obiceiurilor și a altor proprietăților a națiunii valahe din Transilvania*, 1819.

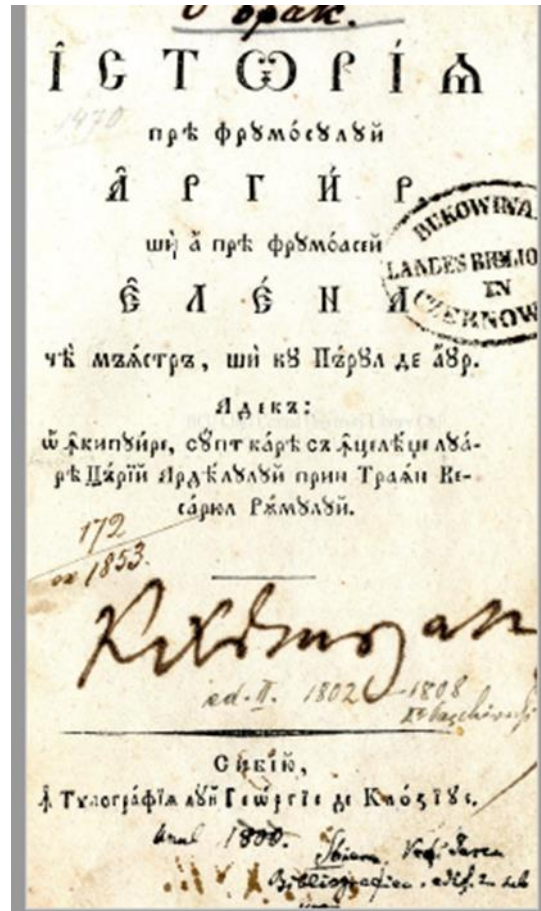
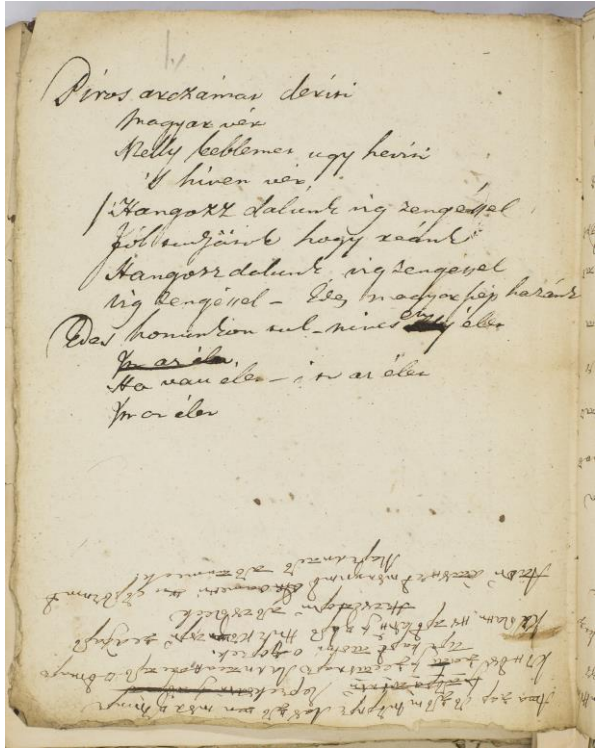

„Sunt greșite acele scrieri care ne prezintă pe români ca pe un popor, care ar fi drept gunoiul naturii. Într-adevăr nu putem nega că membrii acestei națiuni își poartă pe ei semnele sălbăticiei [...] dar această primitivitate nu este înnăscută, ci rezultatul barbariei în care a fost silită această națiune prin diferite împrejurimi. Cei care dintre ei s-au născut în condiții mai norocoase, au reușit să-și dezvoltă atât calitățile lor corporale, cât și cele sufletești.”

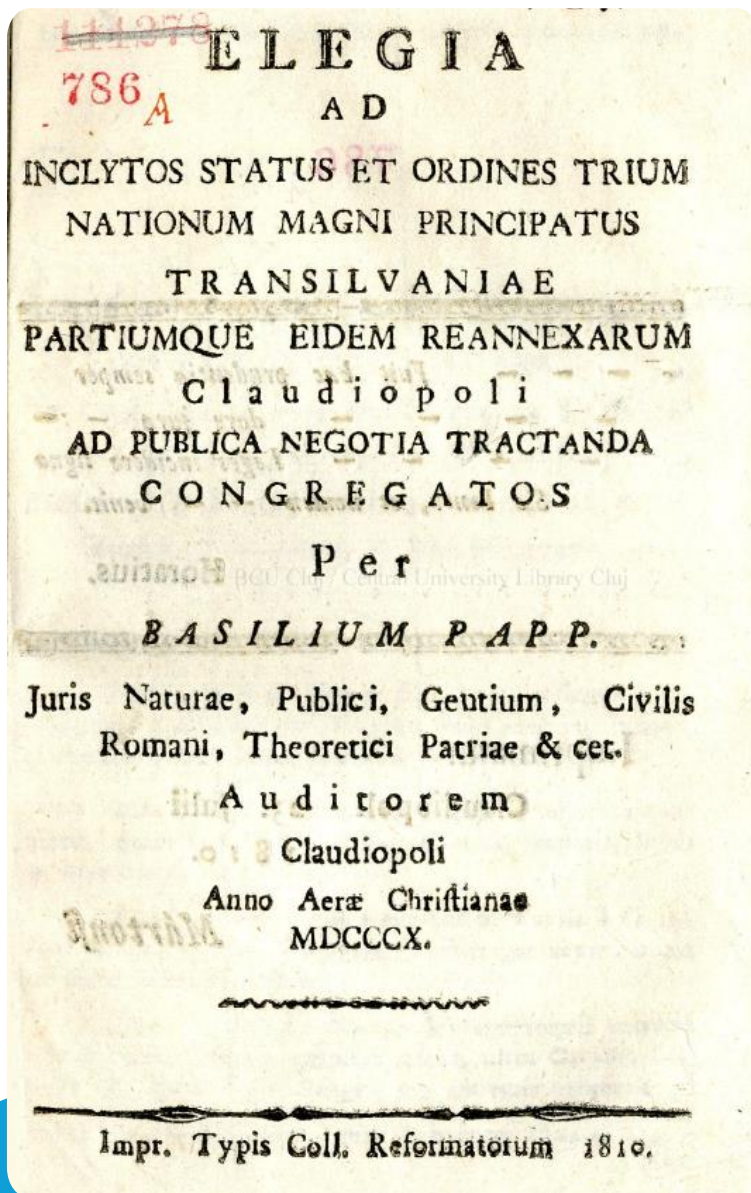

*Geschichte der Deutschen
in Siebenbürgen, 1797*
(August Ludwig
Schlözer)

„Îl întreb pe cel care cunoaște Transilvania, fie că este maghiar, valah, sau de altă naționalitate: câte feluri de valahi sunt în Ardeal? Nu-i așa că pe de o parte sunt cei sosiți din țările valahe vecine, care fiind venetici se hoinăresc mereu încolo și înapoi? Dar nu-i așa că pe de altă parte sunt și valahii din comitate, care sunt liberi și nobili, asemenea nobililor maghiari? Dar mai există și boerimea valahă din Făgăraș împreună cu iobagii săi, care își are libertatea și nobilitatea sa boierească. Numărul veneticilor sosiți din țările valahe vecine este mare în Ardeal. Erau mulți deja și în 1437, fiindcă și atunci, cum și acum aceștia au făcut răzmeriță. Marea majoritate a țărănimii românești din Ardeal este formată din aceștia. Ia gândiți-vă puțin: oare ei sunt cei care se trag din soldații lui Gelu?”

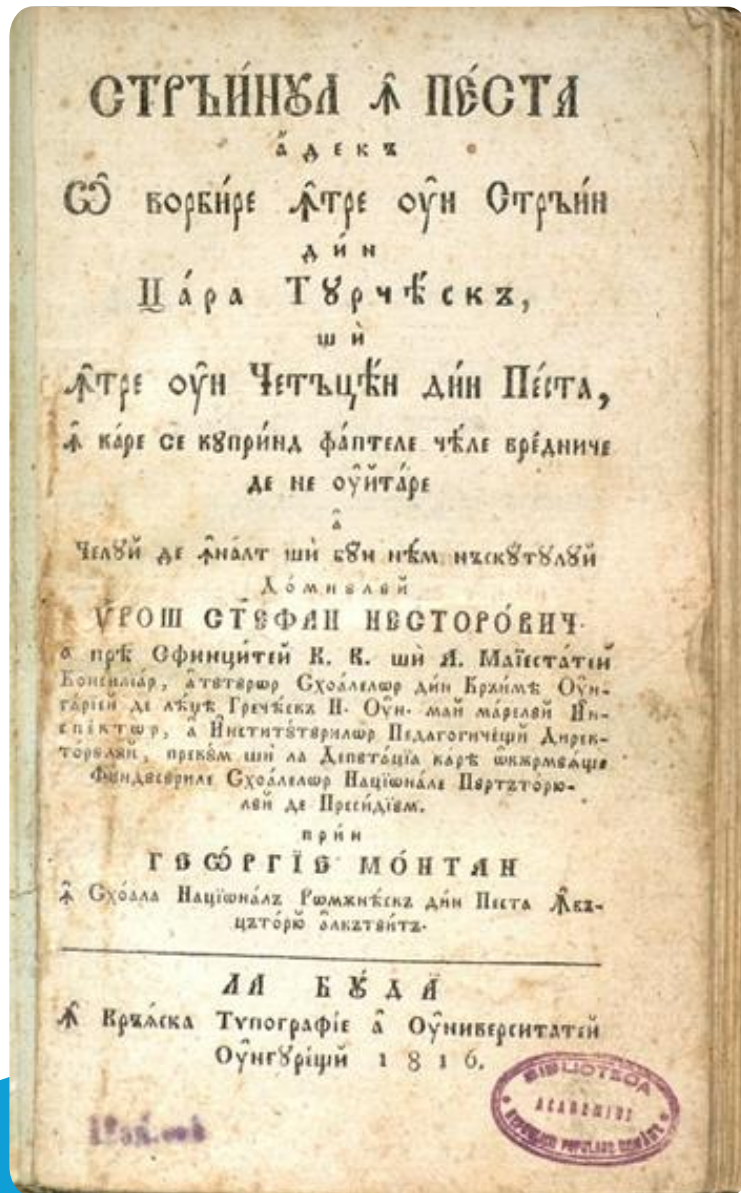
Sângele maghiar îmi luminează
obrazul meu înroșit
Și încălzește-mi pieptul
și bate cu fidelitate.
Cântecul nostru voios să se răsunе
Pentru dulcea noastră maghiară patrie
Nu-i viață în afara patriei noastre dulci
Dacă este, aicia este
Aicia este.

„Căci în corpul întreit este-o voință una: și
așa
deopotrivă minte și spirit una în trei vor
fi.”

„Uniunea celor trei națiuni poate pe drept
să fie numită fundamentul Republicii
Transilvane. Aceasta a fost sărbătorită în
anul 1613, după moartea lui Gabriel
Báthori, de către cele trei națiuni, anume
cea maghiară, secuiască și săsească.

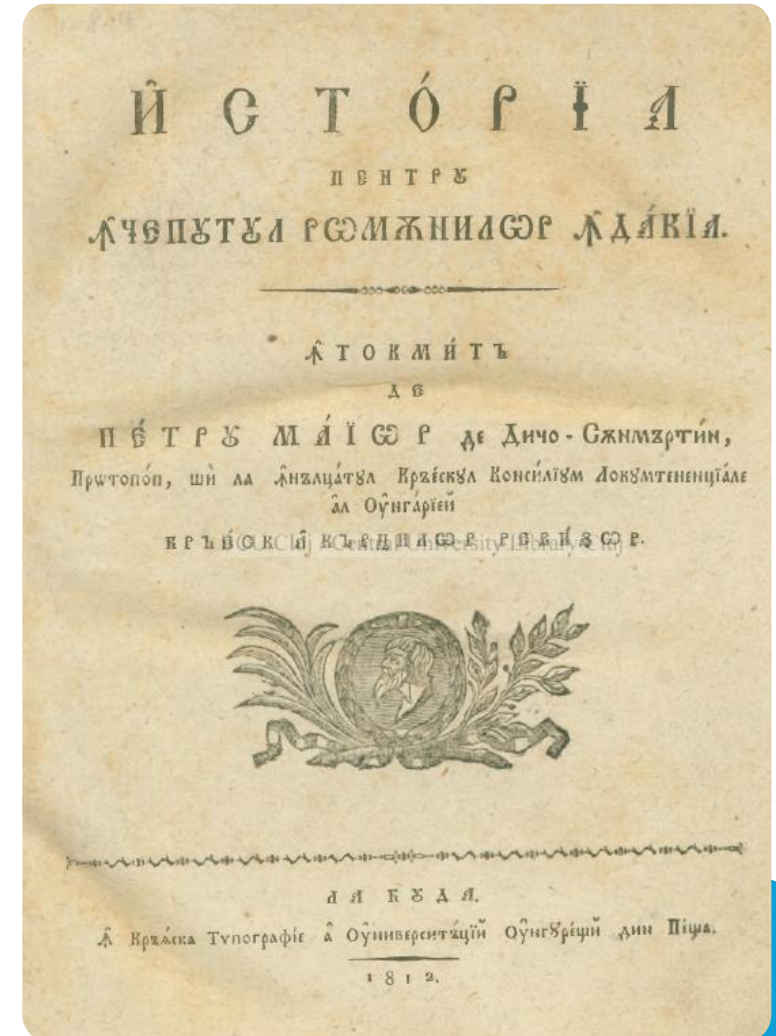
Gheorghe Montan

Supt coroana fericită
A Ungariei vestită,
Prin orașe, prin cetăți,
Să dau universități
Și școale de obște multe,
Unde poate să asculte
Tinerimea de prisos
Cursul cel de bun folos,

Petru Maior

„Nicio strâmbătate nu s-au făcut cândva neamului românesc de către neamul unguresc. De unde, neamul românesc, precum niciodată nu au pătitit nicio nedreptate de către neamul unguresc, așa, cu același mărit neam unguresc trăbue pururea adâncă pace, după constituția patriei, cu cucerie să țină și în liniște – de la carea atârnă fericirea – să custe [să trăiască] supunându-se fieștecarele cu credincioasă ascultare și mai marilor săi.”

KREDINCZA

PRAVOSZLÁVNIKA

Szebornicsászka,

szau

KATHOLICSASZKA

Á Szventei Beszérecsei

Apulzului, si Reszerituluj.

*Entorsz pre limba rumenászka kő
oszerdie à Csinszticzilor Paterilor
den Rendul Szocziei à lui*

JSZOSZ,

*Enkinát Nyámuluj Rumeneszk la isz-
paszenye à Szustetelor.*

Tiperit en KASSA,

En Annul 1719,

Cartea de cântece
a lui Viski, 1697

Credința pravoslavnică,
Kassa, 1719

A lui

SVENT

DAVIDK^{raj},

SI PROROK^{Kul}

*o szutye' si csines dzers
de*

SOLTARI,

Kari au szkrifz ku
menile lui

VISKI JÁNOS.

en

BOLDOGEALAO

SI 5 97.

KINTYETS KIMPENYESTY

Ka

GLAZURJ RUMUNYESTY

Fekutye gye-un Holtyej Kimptyián'

Pintru vojă

Fetyilor, Nyevesztyilor,

S- tselora kuj fze potrivézk, fi ku áltzi-
fze izbefzk.

Tipirt în ányi Domnuluj-
OMNYIJE, SEPTYE-SZUTYE, SÁSE-
ZÉTS, fi VOPT.

Cărora le plac fetele și
rumâncile

Dragostele tinerele
Nu se fac din miere, ele,
Da, din buze subțirele
Și din grumazi cu mărgel.

Cătu-i Țara Ungurească,
Nu-i ca fata rumânească,
Tare cine ce grăiască
Și batăr cum le ocărăscă.

După fata de rumân
Dorul mă strică și chin,
Cu dragostea ei îs plin
Când mă uit la țâțe-n sân.

Vai suflet a mé Savină,
Pintru tine n-am hodină,
În brațul badei șezi, vină
Și rămâi cu min' la cină.

(50)

13=Quæ ratione solent sibi alios associare et si
graves Latrones a Cætu Strabienji quomodo
sibi associaverint?

14=In plinid progressum tumationis hæc
in Epata habeat, et in quas partes sit ex-
tensa?

15=Dum per Crisenum pro associandis alijs Com-
munitatibus aliquis exmittitur ad quos signum
dæ, et quali cum invitatione soles dirigere
et qualia responsa accipiat?

Hirtéká Hori

Hori be si hordineşte
Căra plinde, si pleteste.

Responz.

Hori plinde nu horeşte
Nimeruj nu porunteste.

Zatye nu be in Cetate
Nu linge jel nite un fratye

Ure se fie Hecior
In Muntre Molanijlor.

Finit

(51)

Gindim hej jel Domn pe Care
Lunefar turim pe flare

Da fel bate Dumnyezor
Căra pafeste si jca

Dax tu Klorke Haj gindit
Căre multe Haj Aporit

Seva munte (orele)
Pe Zatye Hecorete

Si vaj ite peri intrepat
Ha niste mar blestemate

Hepietane Lotrilor
He fitz Hecpian furtisilor

Punct a
M

Manuscrisul lui
Kerestes Sámuel
şi Zsidgmond,
1811

(Gimnaziul Mikó
Imre din Sf.
Gheorghe)

Transcrieri

CÂNTEC DESPRE HOREA ȘI CLOȘCA, HOȚII CEI MARI DE CODRU,
VREDNICI DE CELE MAI NEÎNCHIPUITE CHINURI

Horea o beut și hodinit,
Țara o plâns și-o plătit,
Dar acum țara râde
Văzând pe Horea-n prinsoare.
Sănătate, Horeo, frate!
Dumnezeu să nu te scape!
Ai fost craiu românilor
Pe răul ungurilor,
Ai supt sângele mulților
Fiind și prădător curților
Neamul pe care l-ai grijit
Și de frig încă l-ai păzit
Te-o dat pe mâna domnilor
Să fii floare furcilor. (*Izvoare narative*, V, 242-243.)

Horea bea la crâșmă-n deal,
Fug toți domnii din Ardeal.
Aidați, feciori, după mine,
Să vă-nvăț a trăi bine!!
Horea bea la fâgădău,
Fug domnii fără hintău.
Horea bea și dănțuiește,
Țara plânge și plătește.
Horea șade prin nuiele,
Domnii fug fără țipele.
Horea șade prin butuci,
Domnii fug fără păpuci.
Horea șade-ntre poiene,
Domnii fug fără izmene.

(Diorile Bihorului. Almanac național de la Societatea de
leptură a Junimei Române studinte a scoalelor oradene, I,
Oradea Mare, 1854, p. 98-99.)

O fi scris intelectualii
români aceste versuri?

Samuil Micu: „În anul 1784 toamna s-au ridicat în mocănite de la Crișiu naște oameni blăstămați, anume Horea, Cloșca și Giurgiu, carii voia să strice nemeșugul și pe unii să zice i-ar fi omorât, curțile domnești le-au prădat și le-au ars până mai la Bălgrad, pe Murășiu în sus au venit.”

Petru Maior, fiind acuzat că vrea să reînvieze spiritul lui Horea, în 1788 în scrisoarea sa către episcopul Ioan Bob vorbește despre „acea periculoasă revoltă pentru patrie a lui Hori”.

George Bariț: „Deși istoria acelui eveniment prea fatal este încă prea întunecat și rău scris, atâta totuși e lămurit ca românii transilvăneni la 1784 au făcut cea mai mare nebunie din câte se poate închipui, și că au cu sila se pot stoarce drepturi pentru un popor încă foarte nemator pe atunci. Din națiile Transilvaniei află o mare plăcere a lipi acea rebelia ca o crîmpa moștenită și ca o pată neștersă de pe numele românului.”
(1848)

HORA PANASZOS ÉNEKE

Rogutye tu na rogule
Cu aritty zbure dorule
Cetzam greszit ase mare
Kemaj leszat ase tare.

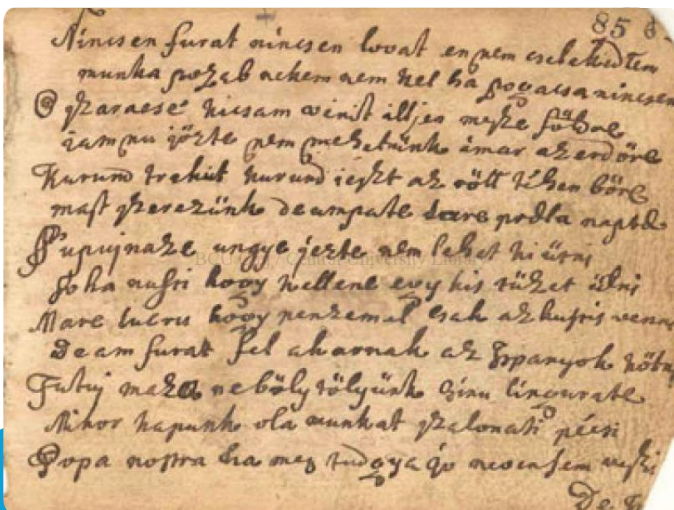
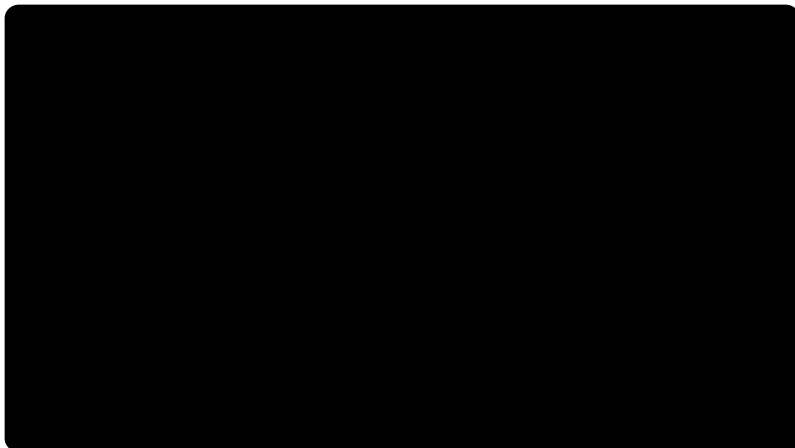
Álnok szerentse szárnyakkal,
Mely repülsz igen gyorsakkal,
Oh, kérlek mit cselekedtem,
Hogy el hagyál mit vétettem.

3 Multyetsele fogaduit
Dare tetye tagoduit
Batutye Dumnyezo jeste
Tsinye ku tyine pornyeste.

Rogu-te, tu, norocule,
Cu aripi zburătorule,
Ce ți-am greșit așa mare,
Că m-ai lăsat așa tare?

5 Noroc perfid înaripat
Ce zbori cu aripi tare iuți,
Oh, rogu-te, ce-am făcut.
De m-ai părăsit? Ce-am greșit?

10 Multele cele ce mi-ai făgăduit,
Dară toate le-ai tăgăduit,
Bătut de Dumnezeu este
Cine cu tine pomește.

Nici n-am furat, nici n-am luat

Eu nimic nu am făcut

Din ceea ce îmi reproșează oamenii.

Muncă pe sapă mie nu-mi trebuie, dacă nu-mi dau pogace.

Oh, sărace de ce am venit așa de departe,

Iarnă este, nu putem merge la pădure.

Curând trecuți, curând sfârșiți, pielea vacii s-a terminat,

Dar vom face rost de alta pe la noapte.

Jupâneasa unde este, nu poți să dai de ea,

Niciodată **nu ști** cum poți să ajungi la foc

Mare lucru că pot să-mi cumpăr cu banii mei niște carne.

Dar am furat, astfel șpanul vrea să mă spânzură.

Dragoș Ioan, Botkor Ignăț numai noaptea fură

Când adormit săracul om, îi fură calul

Oh Doamne, se vede că nimic n-au furat

Numai au rupt trei bețe [gonind pe caii furați]

Hai să bem și să mâncăm, **este bani în punga**

Nu [ne] mai prinde judele, fiindcă nu l-am furat.

I-a găsit pe câmp aseară diacul Opra

Bine a făcut de l-a dus și nu l-a lăsat acolo